

Марина Мишай,

*здобувач кафедри муніципального права та
адміністративно-правових дисциплін
Національного університету
«Острозька академія»*

УДК 349.3

Міжнародні соціальні стандарти у системі джерел пенсійного права України

Процес реформування пенсійного права України вимагає всебічного вивчення та наукового обґрунтування нормативно-правового регулювання пенсійних правовідносин. З огляду на світові глобалізаційні процеси та прагнення України до європейської інтеграції особливої уваги науковців потребують питання гармонізації та запровадження кращого зарубіжного та міжнародного досвіду щодо правового забезпечення соціально-забезпечувальних, в тому числі й пенсійних правовідносин. Одним із пріоритетних, на нашу думку, напрямків такої гармонізації та зрештою й удосконалення пенсійного права є реформування пенсійного законодавства з урахуванням та впровадженням міжнародних соціальних стандартів.

Проте до процесу впровадження міжнародних соціальних стандартів до пенсійного права України потрібно ставитися виважено, адже і самі соціальні стандарти змінюються, розвиваються, зміщуються акценти у міжнародній соціальній політиці.

Тому потрібно враховувати не лише сучасний стан гарантування соціальних прав на міжнародному рівні, а й тенденції розвитку як самих соціально-забезпечувальних відносин, так і їх правового регулювання. Крім того, повне копіювання змісту міжнародного документа у сфері забезпечення соціальних прав може бути зайвим або й шкідливим. Відтак, важливо з наукової точки зору з'ясувати, який вплив мають та/або матимуть міжнародні соціальні стандарти системи джерел пенсійного права України, з огляду на його переважаючий публічно-правовий характер.

Означена наукова проблема має важливе практичне та наукове значення, оскільки в умовах реформування пенсійного законодавства, його кодифікації, саме вироблення власних чи реалізація у національному законодавстві загальнознайомих міжнародних соціальних стандартів має закласти основу для подальшого розвитку пенсійного права та ефективного правозастосування у цій сфері. Водночас, Конституція

України закріплює постулат відповідальності держави перед людиною, а права і свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Згідно з положеннями частини другої статті 9 Основного Закону України, укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Тому реалізація України як держави демократичної, правової та соціальної пролягає через русло конституційного узгодження міжнародно-правового та національного правового регулювання, в тому числі й системи джерел пенсійного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій соціальних стандартів та їхнього впливу на систему джерел права в Україні вказує на досить велику увагу з боку науковців до теоретичних та практичних аспектів цієї теми. Питання міжнародних соціальних стандартів розглядали у своїх працях такі науковці як: Болотіна Н. Б., Жернаков В. В., Іншин М. І., Костюк В. Л., Малюга Л. Ю., Мельник В. П., Пилипенко П. Д., Прилипка С. М., Сташків Б. І., Тищенко О. В., Хуторян Н. М., Швець Н. М., Шумило М. М., Юшко А. М., Ярошенко О. М. та багато інших правознавців. Серед відносно недавніх публікацій на тему міжнародних соціальних стандартів можна виділити електронний навчальний посібник «Міжнародні соціальні стандарти» за редакцією В. В. Жернакова [2], в якому колектив авторів розкриває загальні положення про соціальні стандарти, зокрема питання міжнародних соціальних стандартів у соціальному забезпеченні, їх закріплення у міжнародних актах та національному законодавстві, а також міжнародні стандарти в галузі захисту соціальних прав. Однак зазначена праця спрямована на підготовку студентам в опануванні навчальної дисципліни, тому вона носить досить узагальнений характер та проблеми впливу міжнародних соціальних стандартів на сис-

тему джерел пенсійного права практично не розглядаються.

Серед новітніх наукових досліджень у напрямку міжнародних соціальних стандартів хочемо звернути увагу на дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Міжнародно-правові стандарти соціального забезпечення», у якій її автор А. Л. Клименко робить один із висновків про те, що законодавство України не повністю відповідає вимогам міжнародно-правових стандартів соціального забезпечення, хоча водночас іноді містить навіть більш високі стандарти. Дослідниця також стверджує, що імплементація цих стандартів дозволить підняти мінімальні розміри соціальних виплат, у тому числі пенсій, і встановити гарантії їх виконання. Для цього А. Л. Клименко рекомендує адаптувати національне законодавство, зокрема через внесення змін до Конституції України та актів соціального законодавства [3, с. 170–171].

Важливу внесок у дослідження міжнародних соціальних стандартів зробила Н. Б. Болотіна, якою детально висвітлені такі питання: 1) міжнародне правове регулювання відносин у сфері соціального захисту; 2) стандарти ООН у сфері соціального захисту; 3) конвенції МОП у сфері соціального захисту; 4) європейські міжнародні стандарти у галузі соціального захисту. Окремо автор зупиняється на гарантіях, передбачених Європейською соціальною хартією (переглянутою) стосовно законодавства України про соціальний захист [4, с. 100–105].

Питання міжнародних соціальних стандартів також належить до кола наукових інтересів М. М. Шумила, який у одній із своїх публікацій досить детально аналізує джерела міжнародних соціальних стандартів, пропонує визначення «міжнародних соціальних стандартів» [5, с. 243–249], яке він розуміє як встановлений міжнародними нормативно-правовими актами соціального мінімуму. Спираючись на вже зроблені

та опубліковані дослідження міжнародні соціальні стандарти, ми розглянемо, яким чином поширення таких стандартів на пенсійні правовідносини в Україні впливає на якість та кількісну характеристику системи джерел пенсійного права.

Відтак, метою даної публікації є з'ясувати, який вплив чинить запровадження та реалізація міжнародних соціальних стандартів на систему джерел пенсійного права, з урахуванням сучасного стану пенсійного законодавства, реформування пенсійної системи та пенсійного законодавства на тлі посилення інтеграційних процесів в Україні в напрямку Європейського союзу в умовах подальшої глобалізації, соціально-економічних та політичних кризових явищ в нашій державі.

Для досягнення поставленої мети сприйтиме виконання наступних завдань: 1) розкрити поняття міжнародних соціальних стандартів; 2) проаналізувати сучасний стан правового регулювання пенсійних правовідносин; 3) дати визначення системи джерел пенсійного права; 4) визначити напрями впливу міжнародних соціальних стандартів на систему джерел пенсійного права; 5) спрогнозувати очікуваний ефект від подальшої адаптації національного пенсійного законодавства до міжнародних соціальних стандартів.

Виклад основного матеріалу варто розпочати з означення меж поняття соціальних стандартів та зокрема визначення міжнародних соціальних стандартів. Правові засади формування та застосування державних соціальних стандартів і нормативів, спрямованих на реалізацію закріплених Конституцією України та законами України основних соціальних гарантій, визначаються Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [6]. Так, у Законі під державними соціальними стандартами розуміються встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх

комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій, тобто встановлених законами мінімальних розмірів оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги та інших видів соціальних виплат, встановленими законодавством, які забезпечують рівень життя не нижче прожиткового мінімуму (ст. 1 Закону). Тобто базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум. Такі стандарти застосовуються у сфері доходів населення, соціальних послуг, житлово-комунального обслуговування, у сфері послуг транспорту та зв'язку, у сферах охорони здоров'я, освіти, культури, спорту та побутового обслуговування.

Встановлені державні соціальні стандарти реалізуються через державні соціальні гарантії, які встановлюються з метою забезпечення конституційного права громадян на достатній життєвий рівень. До основних таких гарантій відносяться: мінімальні розміри заробітної плати, пенсії за віком, неоподаткований мінімум доходів громадян, розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат. Водночас, при прийнятті в Україні нових законодавчих актів у сфері соціального захисту, у тому числі пенсійного забезпечення, особливо при визначенні державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій, потрібно брати до уваги міжнародні соціальні стандарти, зокрема при встановленні прожиткового мінімуму, визначенні межі бідності тощо. Тим більше, що статтею 9 Конституції України визначено, що чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. У свою чергу Законом України «Про міжнародні договори України» закріплено, що якщо міжнародним договором України, який набрав чинності, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у відповідному акті законодавства то застосовуються

правила міжнародного договору [7]. Важливо також наголосити на недопущенні звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, що закріплено частиною третьою ст. 22 Конституції України. А з іншого боку, Віденська конвенція про право міжнародних договорів, учасницею якої є й Україна, у статті 27 закріплює правило, за яким учасник цієї конвенції не може посилатися на положення свого внутрішнього права як на виправдання для невиконання ним міжнародного договору, крім питань, що стосуються явних порушень щодо компетенції укладати такі договори [8].

Щодо поняття міжнародних соціальних стандартів у науковій літературі висловлюється кілька позицій. Так, С. І. Запара зазначає, що міжнародний соціальний стандарт – це впорядкована система універсальних міжнародних норм та принципів, розроблених на основі взаємних угод між державами щодо питань, пов'язаних із створенням економічного, політичного, соціального, культурного і правового середовища, яке б дозволило людям досягати соціального розвитку [9]. Дещо інше визначення наводить М. М. Шумило, який вважає, що відносно міжнародних соціальних стандартів потрібно говорити не стільки про норму, яка закріплює такі стандарти, скільки про кількісні та якісні показники та умови, що сприяють їх закріпленню та гарантуванню, тобто норма є формою закріплення міжнародного стандарту, а не самими стандартом. Тому автор пропонує власне визначення міжнародних стандартів у сфері соціального захисту, під якими розуміє соціальний мінімум, що встановлений міжнародними нормативно-правовими актами та є обов'язковим для країн підписантів, наявність якого дає рівну можливість непрацездатним особам реалізовувати свої права та свободи у повному обсязі [5, с. 243-244].

Як зазначає А. Л. Клименко, «унаслідок втілення в міжнародне

публічне право й національне законодавство держав-членів світової спільноти стандартів доктрини соціальної держави виникає об'єктивна потреба серед їх переліку виокремити самостійну групу – міжнародні соціальні стандарти. Виділення цієї групи обґрунтовано такими причинами, як то: а) перманентний розвиток значення й ролі прав людини, зокрема соціальних, у становленні демократичної правової державності та демократичного міжнародного співтовариства; б) законодавче закріплення принципу соціальної держави; в) закріплення на міжнародному рівні важливості соціальних прав; г) об'єктивація необхідності гармонізації міжнародних і національних соціальних стандартів прав людини та ін.» [3, с. 32].

Нам імпонує визначення міжнародних соціальних стандартів, яке наводить у своєму посібнику Б. І. Сташків. Так, науковець стверджує, що міжнародні стандарти у сфері соціального забезпечення – це передбачені міжнародними актами параметри надання особам окремих видів соціального забезпечення, що носять для держави рекомендаційний або обов'язковий характер і реалізуються через національне законодавство, тобто такі параметри як: 1) сфера застосування; 2) отримувачі соціального забезпечення; 3) умови отримання права на відповідний вид соціального забезпечення; 4) типи соціальної допомоги; 5) метод нарахування періодичних грошових виплат; 6) період дії права на отримання допомоги; 7) строк, з якого починається виплата, наприклад, по безробіттю. Стандарти передбачають мінімальні соціальні норми та нормативи, тобто обсяг конкретного виду матеріального забезпечення не може бути нижчим за обсяг, який зафіксований міжнародним актом, як стверджує Б. І. Сташків [10, с. 65-66].

Очевидно, що в умовах подальшої поглибленої глобалізації у світі стандартизовані кількісні та якісні характеристики у сфері соціального

забезпечення набуватимуть більшого значення, однак в сучасних умовах нерівномірного соціально-економічного розвитку, навіть в межах Європейського Союзу чи усієї Європи, видається передчасним. Важливо, щоб прийняті соціальні стандарти були не лише мінімальними, а ще й реальними, тобто такими, які держава здатна забезпечити, а не лише проголосити і закріпити у відповідних нормативно-правових актах. У протилежному випадку проблеми пенсійного забезпечення будуть лише наростати, демотивуючи таким чином громадян від активної участі у пенсійній системі держави. Відтак, вважаємо, що поки що передчасно говорити про абсолютні величини кількісного показника пенсійного забезпечення, однак в будь-якому разі запроваджені соціальні стандарти в системі пенсійного забезпечення мають відповідати принципам соціальної справедливості та економічної обґрунтованості. Адже вирішення проблем пенсійного забезпечення передбачає розв'язання цілого комплексу питань, який включає економічні, соціальні, демографічні та навіть політичні аспекти даної проблеми.

Сучасний стан розвитку системи джерел пенсійного права України відзначається активізацією роботи над впровадженням міжнародних соціальних стандартів у національне законодавство. У науковій літературі виділяють кілька груп таких джерел, зокрема мова йде про універсальні, регіональні та двосторонні [11, с. 501]. Щодо універсальних, то провідну роль відіграють Акти ООН та МОП, зокрема Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про соціальні, економічні і культурні права, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006), Конвенції МОП № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення» (1952), № 117 «Про основні цілі та норми соціальної політики» (1962), № 188 «Про рівноправ'я в сфері соціального забезпечення» (1962), № 121 «Про

допомогу на випадок професійного травматизму» (1964), № 128 «Про допомоги по інвалідності, по старості, на випадок втрати годувальника» (1967), № 157 «Про встановлення міжнародної системи збереження прав у галузі соціального забезпечення» (1982), а також низка рекомендацій МОП, наприклад, Рекомендація № 169 «Про збереження прав у сфері соціального захисту».

Серед регіональних міжнародних актів, які стосуються соціальних стандартів, у тому числі пенсійного забезпечення, відносно України найбільший інтерес становлять міжнародні акти, прийняті в рамках Ради Європи, до якої входить і Україна. В першу чергу мова йде про Європейську соціальну хартію (переглянуту, 1996), Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (1950), Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий, 1990). Крім того, значний інтерес становлять акти ЄС, якими регулюються соціальні стандарти в межах цього наднаціонального утворення. Тим більше, що уклавши Угоду про асоціацію з ЄС, Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо гармонізації національного законодавства із законодавством Євросоюзу. Зокрема мова йде про Хартію Співтовариства про основні соціальні права працівників (1989) та Хартію основних прав Європейського Союзу (2000), а також окремі директиви ЄС. До числа регіональних міжнародних актів в системі джерел пенсійного права України належать також міжнародні угоди, укладені в межах держав-учасниць СНД [12, с. 24].

З огляду на поставлену мету даної публікації, доцільно проаналізувати, яким чином впливають на систему джерел пенсійного права міжнародні соціальні стандарти. Пропонуємо розглянути це на конкретному прикладі, а саме як вплинули чи впливають на правове регулювання та власне систему джерел пенсійного права ратифікація Україною Конвенції МОП № 102, Конвенції МОП про

основні цілі та норми соціальної політики № 117 та підписання від імені України Європейського кодексу соціального захисту (переглянутого).

На важливу роль міжнародних соціальних стандартів при розробці актів національного законодавства вказує аналіз рішення Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення від 15.11.2017, яке передбачає необхідність розробити та внести зміни до постанови «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» від 11 жовтня 2016 року № 780 з метою приведення її норм у відповідність до положень Конвенції МОП про основні цілі та норми соціальної політики № 117, зокрема щодо включення витрат на забезпечення житлом, медичним обслуговуванням та освітою до складу наборів. У вказаному рішенні також зазначається, що правовою основою для встановлення, затвердження та застосування прожиткового мінімуму в Україні є положення ратифікованих міжнародних актів: Європейської соціальної хартії (переглянутої), Конвенції МОП про основні цілі та норми соціальної політики № 117, про мінімальні норми соціального забезпечення № 102, приписах Конституції України, а також на нормах законів України «Про прожитковий мінімум» і «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», згідно з якими прожитковий мінімум є вартісною величиною достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [13]. При цьому, частина третя ст. 46 Конституції України містить положення, за яким пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним

джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Таким чином, встановлені на міжнародному рівні соціальні стандарти щодо пенсійного забезпечення безпосередньо впливають як на зміст нормативних актів пенсійного законодавства України, так і на їх правозастосування.

Водночас згідно з положеннями частини 2 ст. 4 Закону України «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування», якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про пенсійне забезпечення, то застосовуються норми міжнародного договору. Тому, наприклад, у випадку колізії норм національного законодавства та положень міжнародно-правових актів, мають застосовуватися положення міжнародного договору.

Право на соціальне забезпечення та достатній життєвий рівень закріплено у ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні й культурні права, що знайшло своє втілення в положеннях ст.ст. 46 та 48 Конституції України. Тож закріплені на міжнародному рівні соціальні стандарти мають безпосередній вплив на систему джерел пенсійного права України.

Як відомо, Україна ратифікувала Конвенцію МОП про мінімальні норми соціального забезпечення № 102 відповідним Законом України від 16.03.2016 [14]. Важливо також зазначити, що положення Конвенції № 102 великою мірою відтворені у Європейському кодексі соціального забезпечення. Так, держави-члени Ради Європи підписали цей Кодекс, враховуючи важливість гармонізації захисту, гарантованого соціальним забезпеченням, а також витрат, що виникають у зв'язку з цим, відповідно до загальних європейських стандартів. Згідно з положеннями ч. 3 ст. 17 Європейського кодексу соці-

льного забезпечення грошова допомога у зв'язку з хворобою сплачується протягом тривалості дії обставини або до виплати пенсії за віком, допомоги по інвалідності чи грошової допомоги на реабілітацію. Однак тривалість надання допомоги може обмежуватися 52 тижнями для кожного випадку хвороби або 78 тижнями для кожного наступного періоду протягом трьох років, як може бути визначено.

Як зазначає у своїй публікації, присвяченій проблемам гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу, В. Л. Костюк, новітнім кроком на шляху гармонізації законодавства України та ЄС із питань прав осіб з інвалідністю стало укладення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (від 27 червня 2014 року). Угода про асоціацію передбачає спрямування зусиль сторін щодо розвитку ефективної моделі соціального захисту (ст. 420) [15, с. 52].

Важливе місце у системі джерел пенсійного права України займає Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року, про що неодноразово зазначалося в літературі [12, с. 23]. Так, у ст. 12 Хартії закріплено право на соціальний захист, з метою ефективного здійснення якого Сторони цієї угоди зобов'язуються: 1) започаткувати систему соціального забезпечення або підтримувати її функціонування; 2) підтримувати систему соціального забезпечення на задовільному рівні, принаймні на такому, який дорівнює рівню, необхідному для ратифікації Європейського кодексу соціального забезпечення; 3) докладати зусиль для поступового піднесення системи соціального забезпечення на більш високий рівень; 4) вживати заходів шляхом укладання відповідних двосторонніх і багатосторонніх угод або в

інший спосіб і відповідно до умов, визначених у таких угодах, для забезпечення: а) рівності між їхніми власними громадянами та громадянами інших Сторін у тому, що стосується прав на соціальне забезпечення, включаючи збереження пільг, які надаються законодавством про соціальне забезпечення, незалежно від пересування захищених осіб по територіях держав Сторін; б) надання, збереження та поновлення прав на соціальне забезпечення такими засобами, як сумарний залік періодів страхування або роботи, що були здійснені за законодавством кожної зі Сторін [16]. Про необхідність подальшої реалізації положень Європейської соціальної хартії (переглянутої) свідчить той факт, що внесенням змін до Закону України про її ратифікацію Україна визнала обов'язковими для себе положення пунктів 3 та 4 статті 12 цієї Хартії, тобто докладати зусиль для піднесення рівня соціального забезпечення та вживати заходів для забезпечення рівності у правах громадян однієї держави-учасниці відносно іншої.

Таким чином, міжнародні соціальні стандарти – це мінімальні соціальні норми та нормативи, закріплені в міжнародних актах універсального, регіонального або міждержавного рівня, гарантовані нормами міжнародного та імплементовані в національне законодавство безпосередньо або в якості кількісних та якісних орієнтирів соціального забезпечення. Міжнародні соціальні стандарти, встановлені у міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, становлять частину законодавства України, а тому передбачають їх дотримання та виконання. Міжнародно-правові акти, які містять положення щодо соціальних стандартів зокрема у сфері пенсійного забезпечення (наприклад, положення Європейської соціальної хартії (переглянутої), або Угоди про асоціацію України з ЄС) сприяють гармонізації національного пенсійного законодавства, наближаючи таким

чином систему джерел пенсійного права за своєю змістовною складовою до міжнародно визнаних орієнтирів розвитку суспільства та розбудови України як соціальної, правової та демократичної держави.

Список використаних джерел

1. *Конституція України*: Закон України від 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. *Міжнародні соціальні стандарти*: навч. посіб. / авт.: А. М. Юшко, Н. М. Швець; за заг. ред. В. В. Жернакова. – Х.: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. – 121 с.
3. *Клименко А. Л.* Міжнародно-правові стандарти соціального забезпечення: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. 197 с.
4. *Болотіна Н. Б.* Право людини на соціальний захист в Україні. Київ: Знання, 2010. 107 с.
5. *Шумило М. М.* Міжнародні стандарти в сфері соціального захисту // Університетські Наукові Записки. 2012. № 3. С. 243–249.
6. *Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії*: Закон України від 05.10.2000 № 2017-III // *Голос України* 2000, №206 від 09.11.2000.
7. *Про міжнародні договори України*: Закон України 29 червня 2004 р. № 1906-VI // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. С. 540.
8. *Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969*. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_118.
9. *Запара С. І.* До питання про сутність міжнародного соціального стандарту // Актуальні проблеми регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідом. учасн. III Міжнарод. наук.-практ. конфер. Кросрод. Харків, 2011. С. 540.
10. *Сташків Б. І.* Гарантії права на соціальне забезпечення: навчальне видання. Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. 100 с.
11. *Мачульская Е. Е.* Право социального обеспечения. 2-е-е изд., перераб. и доп. изд. Москва: Юрайт, 2011. 575 с.
12. *Ярошенко О. М.* Пенсійне забезпечення: підручник. 2-е-ге вид., переробл. і допов. изд. Харків, 2017. 308 с.
13. *Про формування прожиткового мінімуму на 2018 рік і кореляцію його розміру з фактичними споживчими цінами*: Рішення Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення 15.11.2017 протокол № 81.
14. *Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102* від 16.03.2016 № 1024-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1024-19>.
15. *Костюк В.* Проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу // *Problems of Harmonization of the Legislation of Ukraine on the Rights of Persons with Disabilities with the Corresponding Standards of the European Union*. 2016. № 8. С. 47–54.
16. *Європейська соціальна хартія* (переглянута). Страсбург, 3 травня 1996 року. Міжнародний документ: ETS N 163. // Відомості Верховної Ради України 2007, № 51 від 21.12.2007.

Мицай М. О. Міжнародні соціальні стандарти у системі джерел пенсійного права України

Анотація. У статті досліджується вплив міжнародних соціальних стандартів на пенсійне право України. Автор розглядає поняття міжнародних соціальних стандартів та його співвідношення із соціальними стандартами та гарантіями за законодавством України. Зроблено висновок про роль міжнародних соціальних стандартів для ефективної гармонізації національного пенсійного законодавства з міжнародним. Впровадження міжнародних соціальних стандартів сприяє підвищенню соціальної захищеності в Україні.

Ключові слова: джерела пенсійного права; міжнародні соціальні стандарти; соціальне забезпечення.

Мицай М. А. Международные социальные стандарты в системе источников пенсионного права Украины

Аннотация. В статье исследуется влияние международных социальных стандартов на пенсионное право Украины. Автор рассматривает понятие международных социальных стандартов та его соотношение с социальными стандартами и гарантиями согласно законодательству Украины. Сделан вывод о роли международных социальных стандартов для гармонизации национального пенсионного законодательства с международным. Внедрение международных социальных стандартов способствует повышению социальной защищенности в Украине.

Ключевые слова: источники пенсионного права; международные социальные стандарты; социальное обеспечение.

Mytsai M. International social standards in the system of pension law of Ukraine sources

Abstract. The article deals with research of influence of international social standards on pension law of Ukraine. The author analyses the concept of international social standards, as well as its correlation with social standards and social guaranties under law of Ukraine. The conclusion regarding role of international social standards in the process of harmonization of national pension law with international has been made. The implementation of international social standards contributes to improving of social protection in Ukraine.

Key words: sources of pension law; international social standards; social maintenance.